

Stichting Culturissima

Jaarverslag 2020

Voorwoord

Vanwege de maatregelen en restricties in het kader van de Corona pandemie zijn alle geplande externe activiteiten, zoals lezingen, presentaties en cursussen, in 2020 afgeblazen of uitgesteld tot 2021. Veel energie is gestoken in het opzetten van twee nieuwe grote projecten: het onderzoeksproject *Vriendenvijand, Italianen in Nederland 1935-1950*, en het Nederlandse partnerschap van het Europese project *Sliding Doors*.

Projecten

VRIENDENVIJAND

Aansluitend op eerdere initiatieven van Culturissima om de geschiedenis van Italianen in Nederland rondom de tweede wereldoorlog in kaart te brengen ontwikkelde Culturissima een voorstel voor een uitgebreider onderzoek onder de titel *Vriendenvijand*. Het betreft een onderzoeksvoorstel voor het Mondriaanfonds naar de aanwezigheid en de positie van Italianen in Nederland in de jaren 1935-1950 en naar de invloed van de veranderende politieke gebeurtenissen in Italië op het leven van Italiaanse migranten in Nederland. Het onderzoek concentreert zich op Italiaanse burgers in Nederland, op de manier waarop ze zich verhielden tot de politieke gebeurtenissen in Italië en op de concrete uitwerking daarvan in Nederland. In het onderzoek wordt ook gekeken hoe de Italianen zijn omgegaan met dilemma's in oorlogstijd. Voor een deel zijn deze niet anders dan de tweestrijd waar Nederlanders mee te kampen hadden. Bij Italianen speelden echter ook andere aspecten mee: Al woonden zij vaak al decennialang in Nederland, of waren zij er zelfs geboren, ze bleven Italiaanse onderdanen. Een migrant moet zich per definitie aanpassen aan het gastland en een nieuwe omgeving op een vreedzame manier proberen op te bouwen. In de jaren 30 lijkt dit wel het geval. Maar dat aanpassingsproces wordt in 1940 ruw verstoord door de bezetting van Nederland door nazi-Duitsland, waarbij Italianen formeel vijanden worden van Nederland, omdat Italië bondgenoot is van de bezetter. De wapenstilstand op 8 september 1943 in Italië beïnvloedt weer de positie van Italianen in Nederland. Italië is praktisch in tweeën gesplitst: het Centrum-Zuid is in handen van de Geallieerden, en het Centrum Noord is nog onder Duits gezag. Mussolini roept de Italianen op om voor de Republiek van Salò (zoals de Italiaanse Sociale Republiek in de

volksmond heet) en naast hem en de Duitsers te (blijven) vechten. De bevolking is ook in meerdere fronten verdeeld, de chaos heerst. Dit heeft ook gevolgen voor de Italianen in Nederland. Ook hier moeten ze met het machtsvacuüm en met de enorme verwarring omgaan. Het naderen van het einde van de oorlog heeft ook geen positieve uitwerking. In 1944 worden alle Italianen in het koninkrijk, als gevolg van een besluit van de regering in ballingschap, tot vijandelijke onderdanen verklaard. Pas na een lang en vaak pijnlijk traject (internering, kapitaal onder beheer) worden de Italiaanse burgers 'ontvijandigd' en mogen weer hun leven en hun werk in Nederland proberen op te pakken.

Aan de hand van biografische gegevens en (levens)verhalen, gebaseerd op research, interviews, en archiefmateriaal, van in Nederland wonende Italianen, wordt met het onderzoek getracht een beeld te schetsen van de uitwerking van bovengenoemde gebeurtenissen op het leven van Italianen in Nederland in de jaren 1935-1950. Daarbij ligt de nadruk op de gelaagdheid, de complexiteit van hun status, van hun positie en van hun ontwikkeling of verandering van kleur gedurende de twee decennia, met name in de jaren rondom WO2.

Het onderzoeksvoorstel is ter subsidiering aangeboden aan het Mondriaanfonds, in het kader van de subsidieregeling voor projecten rondom de herdenking van 75 jaar vrijheid.

SLIDING DOORS

In 2020 werd stichting Culturissima benaderd door de Universiteit van Franche-Comté of zij een bijdrage wilde leveren aan het Europese project *Sliding Doors* waarvan de universiteit de coördinatie had. Het

doel van dit project is om de integratieprocessen van migranten te analyseren vanuit een breed sociaal-historisch perspectief. Het project richt zich op het begrijpen van deze processen door academisch onderzoek en het maatschappelijk middenveld te combineren en door inwoners van negen Europese landen te betrekken. Dat moet aan het einde van het project leiden tot aanbevelingen aan de verschillende Europese instellingen.

Het project bevat zeven onderdelen: 1) scholing, 2) enquêtes, 3) analyse van de resultaten, 4) debatten, 5) verspreiding van de resultaten, 6) conferentie, 7) Presentatie en implementatie van de resultaten.

Culturissima is op dit verzoek ingegaan, maar gaf daarbij aan zich te willen concentreren op de onderdelen scholing, enquêtes en verspreiding van de resultaten, en daarbij Italianen in Nederland als focusgroep te beschouwen. Het project gaat van start in 2021.

NOME E COGNOME/NAAM EN TOENAAM

In het kader van het in 2019 gestarte project *Naam en Toenaam/Nome e Cognome* waarin Italiaanse Limburgers werden uitgenodigd om namen en verhalen toe te voegen aan beeldmateriaal uit openbare archieven over Italianen in Limburg werd in 2020 nog een bronnenonderzoek in Maastricht gehouden.

Samenwerking

Bij de voorbereidingen voor het onderzoeksproject *Vriendenvijand* is overleg geweest met stichting H401 Amsterdam, het KNIR (Koninklijk Nederlands instituut in Rome), het IISG (Instituut voor Sociale Geschiedenis Amsterdam), het Italiaans Cultureel Instituut Amsterdam en de Nederlandse Ambassade in Rome over samenwerking en taakverdeling bij uitvoering van het project.

Voor het project *Naam en Toenaam* is overleg geweest met het RHCL (Regionaal Historisch Centrum Limburg), het SHCL (Sociaal Historisch Centrum Limburg) en Continium Research Centre Kerkrade.

Financiering en sponsoring

Het onderzoeksvoorstel *Vriendenvijand* is ter subsidiering aangeboden aan het Mondriaanfonds, in het kader van de subsidieregeling voor projecten rondom de herdenking van 75 jaar Vrijheid. Een eerste aanvraag werd ingediend op 13 januari 2020, maar helaas afgewezen op 2 april 2020. Vervolgens is een bijgestelde aanvraag ingediend op 7 september 2020 en werd deze op 15 december 2020 wel positief beoordeeld, maar helaas niet gehonoreerd.

Het project *Sliding Doors* wordt gefinancierd vanuit de subsidieregeling *Europa van de Burger*. Voor haar activiteiten in het project ontvangt Culturissima een vergoeding vanuit het projectbudget.

Medewerkers en bestuur

De activiteiten van stichting Culturissima worden opgezet en uitgevoerd door Daniela Tasca (artistiek coördinator) en Ad van Dam (zakelijk coördinator). Zij worden bijgestaan door een driekoppig bestuur, bestaande uit Dasja Koot (voorzitter), Ariane Vervoorn (penningmeester) en Giovanni Massaro (secretaris).